

Solna 24 februari 2015

En svensk rymdstrategi måste omfatta industrins frågor

Svensk rymdindustri, liksom svensk rymdforskning, är internationellt erkänd och framgångsrik. Det senaste årets nyhetsförmedling har tydligt visat att Sverige trots sin begränsade storlek haft förmåga att framgångsrikt utveckla tekniska rymdtillämpningar och har en rymdindustri med attraktiva produkter och tjänster.

Den sverigebaserade civila flyg- och rymdindustrin omsätter drygt 20 miljarder kronor och har 12 000 anställda exklusive underleverantörer. Både svensk industri och svensk forskning är leverantörer av produkter och tjänster till flera internationellt uppmärksammade rymdprojekt vilket bidrar till nationell prestige för Sverige som kunskapsnation.

Den civila flyg- och rymdindustrins samarbetsorgan, Swedish Aerospace Industries (SAI), vill med detta brev framhålla några viktiga förhållanden som bör beaktas av den utredning som nu pågår om en svensk rymdstrategi.

För att långsiktigt kunna vidareutveckla en verksamhet som möter framtidens behov behövs en tydlig rymdstrategisk inriktning. Denna måste säkerställa att den kompetens som Sverige i dag besitter vidareutvecklas mot de krav som den globala utvecklingen ställer.

Rymdverksamheten är framförallt motiverad av sin breda och betydelsefulla användning i samhället, "för att generera viktig kunskap och möjliggöra tjänster inom många samhällssektorer". För att realisera användningen behövs en industri som utvecklar och tillverkar de nödvändiga rymdsystemen. Rymdteknik har speciella krav, och industrin för själva rymdsegmentet (satelliter, bäraraketer, markstationer) har under årtionden kontinuerligt utvecklat och förbättrat prestanda, livslängd, kostnadseffektivitet i rymdsystemen. Industrin för rymdsegmentet, d.v.s. satelliter, bäraraketer, markstationer inklusive tillhörande tjänster för satellit- och bäraraketoperatörer, är alltså en strategisk tillgång, utan den kan inte rymdsystemen realiseras och användas. Industrin som tillhandahåller tjänster för användare av information från rymden, såsom navigation, kommunikation, övervakning, fjärranalys eller meteorologi – den praktiska användningen av rymden – är självfallet viktig på ett annat plan. Men den använder sig av teknik som inte har speciella krav för just fallet att informationen kommer från rymdsystemen, och har alltså inte någon strategisk betydelse såsom industrin för rymdsegmentet.

Om Sverige fortsatt skall kunna framstå som en pålitlig och viktig aktör inom rymdområdet är en nationell rymdstrategi viktig eftersom stora delar av det som sker på rymdområdet sker i en multinationell kontext där positiva politiska ställningstaganden spelar roll. Sverige behöver utveckla svenska styrkeområden och strategiska tillgångar såsom industrin för rymdsegmentet för att bibehålla och vidareutveckla ett bra internationellt rykte och en hög trovärdighet som rymdnation, för att vidareutveckla etablerade samarbeten, och även för att branschen långsiktigt ska bidra till svensk och europeisk konkurrenskraft.

Erfarenheten från en rad tekniska utvecklingsområden visar att det är akademi, institut och näringsliv i samverkan som utvecklar de globalt relevanta tekniska lösningarna på samhällseliga behov. Genom att industri som levererar till samhällsnyttiga rymdprojekt samarbetar med akademien i konkreta projekt uppnås potential i hela kedjan. Industrin förbättrar sin konkurrenskraft att konstruera och leverera rymdprodukter utifrån akademins styrkeområden, och akademien sprider erfarenhet från industrialisering av sin forskning till andra branscher.

Rymdverksamhet och speciellt dess rymdsegment är teknikdrivande och industrin är internationellt konkurrensutsatt. En rymdstrategi måste alltså också omfatta näringslivsfrågor och hur svenskbaserad rymdindustri kan ges rätt förutsättningar och kan utveckla sin konkurrenskraft utifrån sina styrkeområden. Ett aktivt stöd för teknikutveckling från låga TRL-nivåer upp till och med produktkvalificering är avgörande för internationell konkurrenskraft, både på den institutionella och på den kommersiella marknaden.

Svensk rymdverksamhets resurser är begränsade, varför det är viktigt att kombinera användarnytta med utveckling av industrins konkurrenskraft så långt det är möjligt. Av samma skäl är det viktigt att vara tydlig med att utveckling av konkurrenskraft avser den strategiskt viktiga industrin för rymdsegmentet. Användandet i sig bör i statens fall utvecklas inom de myndigheter som har själva användaransvaret, och industrin för användartjänster bör utvecklas såsom annan tjänsteindustri, men inte inom ramen för svensk rymdbudget där fokus måste läggas på rymdsegmentet, dvs den kritiska och högteknologiska infrastrukturen, i rymden och på marken, som skapar förutsättningarna för själva användandet.

Ovanstående behov av fokusering är av största vikt också därför att Sverige har relativt övriga Europa och ännu mer USA en mycket låg rymdbudget per capita. Utan sådan fokusering blir förutsättningarna för svensk rymdindustris konkurrenskraft ohållbara.

Svensk rymdverksamhet och dess utveckling och kommersialisering förutsätter en tydlig rymdstrategi med kontinuitet och där maximala synergier utnyttjas. Såväl europeiska som globala samarbeten kommer att öka i betydelse, varför det naturliga valet för Sverige med sitt utvecklade användande inom ett flertal myndigheter och i samhället av rymdsystemen och sin framträdande högteknologiska rymdindustri vore att öka sitt rymdanslag till genomsnittlig europeisk nivå per capita.

Statens styrning och samordning av Rymdverksamheten

Sverige behöver starka företrädare på nationell nivå med global och flerdimensionell inriktning för att möta utmaningar och tillvarata möjligheter i symbios akademi – institut – industri – kommersiella och samhällsliga behov. Ett nationellt helhetsgrepp behövs som omfattar fler politiska aspekter för närmare samordning av forsknings-, industri-, innovations-, utvecklings- samt utrikes- säkerhets- och försvarsfrågor.

Det bör därför övervägas hur den rymdrelaterade verksamheten ska samordnas inom Regeringskansliet och Rymdstyrelsen för att skapa överblick över hela det framväxande och allt bredare rymdpolitiska området, nationellt och internationellt. Att aktivt och samordnat kunna verka för utökad internationell samordning och säkerställa en för Sverige gynnsam internationell utveckling inom, och med utnyttjande av, rymdverksamheten är viktigt. I detta perspektiv blir frågan om dagens styrning av rymdfrågorna är rätt organiserad och rustad.

En översyn behövs som tar sin utgångspunkt i att rymdrelaterad verksamhet har allt större betydelse för en lång rad samhällsområden. En sådan översyn behöver omfatta såväl uppdrag, organisation, anslag och kompetens.

Myndigheten måste även fortsättningsvis svara för dialogen mot ESA, EU och andra internationella rymdorganisationer men andra uppgifter måste också få högre prioritet:

- Utveckla innovationssystemet genom att aktivt stödja teknikutveckling fram till och med produktkvalificering.
- Aktivt stödja svenskbaserad rymdindustri i samband med export och mellanstatliga avtal (t.ex. Agency to Agency Agreements inom hela statsapparaten).
- Driva en svensk rymdagenda nationellt och internationellt baserad på politiskt fastställda mål.
- Sverige har ett ansvar och en möjlighet att delta och bidra med sin industriella kapacitet i Europas stora infrastrukturprojekt som Galileo, Copernicus, Ariane, Eumetsat, m.fl.

Skall Rymdstyrelsen kunna utveckla större styrka måste också regeringens organisation av rymdfrågorna och arbetet i regeringskansliet struktureras på ett bättre sätt. Rymdstyrelsens viktigaste uppgift är att se till att viktiga rymdsatsningar genomförs. För att säkra detta krävs att alla berörda fackdepartement är engagerade och koordinerade. Oavsett vilket departement som har samordningsansvar måste rymdfrågorna lyftas upp i gemensamma beredningar där regeringskansliets medverkande tjänstemän har ett tydligare mandat och uppdrag att föra utvecklingen framåt.

För Swedish Aerospace Industries

Stefan Gardefjord
Ordförande